

НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОГО ЧИТАННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ ФАХІВЦІВ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ

Розгортання євроінтеграційних процесів в Україні, зміцнення і розширення міжнародних зв'язків нашої країни стали потужним імпульсом до розвитку вітчизняної туристичної галузі. Актуальною у зв'язку з цим є підготовка фахівців сфери туризму з обов'язковим знанням іноземних мов.

Цілком зрозуміло, що професійна підготовка майбутніх фахівців у сфері туризму має орієнтуватись на перспективи міжнародної співпраці, забезпечення мобільності як науковців, викладачів, так і студентів у межах глобального освітнього і наукового простору. Приведення такої підготовки у відповідність до світових стандартів вищої освіти посилює значущість її іншомовного комунікативного компонента.

Мета нашої статті зумовлена теоретичною та практичною актуальністю проблеми і полягає у висвітленні методичних аспектів задля формування іншомовного професійно-орієнтованого спілкування майбутніх фахівців у сфері туризму.

Професійно-орієнтоване читання є важливим складником іншомовної компетенції фахівців туристичної галузі. Як зазначають Г.В.Барабанова, Ю.О.Семенчук, Л.Ф.Лучкіна, О.Б.Тарнапольський та ін., читання текстів фахового спрямування розширює можливості ефективного цільового опанування нормативного корпусу професійної інформації й ситуативно прогнозованого специфічного ділового спілкування. Воно сприяє збагаченню загального і професійно-орієнтованого термінологічного вокабулярію як фундаментальної парадигми плідної інтерактивної мовленнєвої діяльності студентів, а також моделюванню на заняттях тематично прогнозованих ситуацій, характерних для реальної діяльності фахівців певного профілю.

У Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти визначено основні напрями професійної підготовки фахівців, що передбачають досягнення студентами немовного факультету достатнього рівня іншомовної комунікативної компетенції у професійній сфері спілкування [3, с. 273].

Для того, щоб встановити контакт й обмінятися певною інформацією чи з клієнтом, чи із колегою по роботі, майбутнім фахівцям туристичної галузі слід на достатньому рівні володіти навичками як мовної (передбачає сформованість навичок і вмінь із граматики, лексики та фонетики іноземної мови), так і мовленнєвої (передбачає сформованість навичок та вмінь із аудіювання, читання, говоріння та письма іноземною мовою) компетенціями.

Результати досліджень професійних потреб показують, що основною формою реалізації професійно-орієнтованого спілкування іноземною мовою в умовах рідної культури є професійно-орієнтоване читання, яке виявляється затребуваним в тих випадках, коли спеціалісту не вистачає інформації для вирішення конкретної задачі.

В методиці викладання під професійно-орієнтованим читанням розуміють

«складну мовну діяльність, обумовлену професійними інформаційними потребами та можливостями, яка представляє специфічну форму активного опосередкованого текстом вербального письмового спілкування, яка дозволяє долати просторові та часові бар'єри в соціальній діяльності людей, оскільки основною його метою є приймання, присвоєння і подальше застосування накопиченого людством досвіду рідною та іноземною мовами в професійних галузях знань, а також подолання завдяки цьому обмеження індивідуального досвіду, що веде до професійної самоосвіти, саморозвитку та самовдосконалення особистості» [2, с. 10].

На основі аналізу функцій, які виконуються професійно-значущими текстами, і особистісних функцій професійно-орієнтованого читання фахівців виділяють референтне і інформативне читання. Референтне читання, спрямоване на розрізнення тем, знань, здійснюється за референтами, ключовим поняттям тексту, і завершується віднесенням тексту до предметної дійсності в процесі орієнтації, пошуку та узагальнення тематичного змісту джерел. Інформативне читання направлено на новий в тексті - рематичний ряд, здійснюється за словами і словосполученнями тексту і завершується задоволенням професійних інформативних потреб у вигляді оцінки, присвоєння, подальшого цільового використання споживчо-значущої інформації джерел і створення своєї власної.

Виходячи з цього, в якості основної мети навчання професійно-орієнтованого спілкування іноземною мовою в немовних вузах справедливо визнати формування у студентів умінь здійснювати професійно-орієнтоване читання в двох його основних видах: референтному і інформативному. Навчання усного мовлення в силу його меншої вживаності неправомірно висувати в якості ведучої цілі. Проте практика показує, що для студентів I-II курсів вузу, коли власне і відбувається навчання, усне мовлення виявляється метою більш привабливою, ніж читання. В результаті нехтування усного мовлення на заняттях може негативно позначитися на мотивації вивчення іноземної мови в цілому [4, с. 8].

Закономірним дозволом подібного протиріччя є, на наш погляд, використання усного мовлення як засіб навчання читання. При цьому основною усно-мовною формою, що актуалізується в процесі навчання, зважаючи на безсумнівну складність для студентів спілкування на професійно-значущі теми, повинно стати підготовлене монологічне мовлення. Її вибір також виправдовується тим, що монологічне мовлення тяжіє до мови писемної за багатьма параметрами: логічної зв'язності, чіткій програмі побудови, завершеності синтаксичних конструкцій, вираженості логіко-сміслових відношень, лінгвістичного оформлення, при цьому в підготовленому монологічному мовленні ці риси проявляються яскравіше, ніж у непідготовленому. Це дає підстави розглядати текст як фіксований монолог, а монолог - як усний текст. Як результат, взаємозалежне навчання давно визнано раціональним і методично доцільним. До числа основних аспектів взаємозв'язку відносять композиційний, змістовний і мовний, а також взаємозв'язок розглянутих видів мовленнєвої діяльності в галузі формування вмінь.

Великим потенціалом для навчання професійно-орієнтованого спілкування іноземною мовою володіє жанр статті професійного спрямування. Для того щоб підтвердити правомірність взаємозв'язку професійно-орієнтованого читання і підготовленого монологічного мовлення на основі названого жанру, ми розглянули мовні характеристики текстів статей фахового профілю.

Тексти фахового спрямування є джерелом для розширення фахового термінологічного словника, предметом читання та обговорення на заняттях, основою для використання в ситуаціях мовлення, для аудіювання, тобто для цілеспрямованої і продуктивно мовленнєвої діяльності студентів.

Основні завдання, що стоять перед студентами туристичного бізнесу в процесі вивчення професійно-орієнтованої літератури на іноземній мові:

1) отримання інформації, яка б доповнювала та поглиблювала навчальний матеріал, що опановується студентами в процесі вивчення профільних дисциплін навчального плану;

2) формування необхідних навичок щодо подальшого самостійного читання літератури за фахом [1, с. 76].

Відповідно до зазначених завдань доцільними є наступні види роботи з оволодіння навичками читання літератури за фахом:

- робота з оригінальними професійно-орієнтованими текстами, а саме аналітико-синтетичне (і обов'язково екстенсивне) читання з відповідним контролем розуміння прочитаного у процесі аудиторних занять;

- виконання ефективних вправ (на спеціально підібраному для цього матеріалі) до і після читання професійно-орієнтованих текстів.

Окресливши тематику фахових текстів та відібравши термінологічну лексику для активного засвоєння студентами, потрібно створити комплекс вправ з метою вирішення комунікативних і пізнавальних задач під час роботи з фаховою літературою. Цей комплекс вправ можна поділити на дві групи:

1) лексико-граматичні вправи, які передбачають багаторазове виконання завдань одного типу і формують механізми читання з безпосереднім розумінням прочитаного; ці вправи спрямовані на формування навичок читання;

2) вправи, які мають своїм об'єктом зміст наукового тексту, отримання фактичної інформації та її осмислення, а тому передбачають одночасне вирішення розумових завдань різного плану; ці вправи спрямовані на формування вмінь читання.

Отже, навчання професійно-орієнтованого читання включає такі етапи:

– передтекстове введення мовного матеріалу для формування тематичного термінологічного мінімуму;

– самостійне читання автентичного навчального тексту;

– навчальне аудиторне читання тексту, що супроводжується серією текстових вправ для розуміння змісту прочитаного;

– робота над функціонально-композиційною структурою тексту з метою анотування тексту [5, с. 151].

Для подолання граматичних труднощів під час роботи з текстами необхідно сформувати у студентів відповідні навички та довести їх до автоматизму. Для досягнення цієї мети доцільно виробляти вміння пізнавати та виділяти в тексті характерні для нього мовні моделі. У процесі навчання читання важливо, щоб студенти за сукупністю окремих слів бачили у реченні певний взаємозв'язок цих слів, який складає не менш визначену структуру – мовну модель.

Таким чином, комплекс вправ над оригінальними науковими текстами за фахом спрямовані на формування навичок читання (передтекстові вправи), а також на формування вмінь читання (післятекстові вправи). Вони сприяють організації та

управлінню самостійною роботою студентів, а також формуванню їхніх умінь і навичок у цьому виді мовленнєвої діяльності.

Отже, теоретично цілком можливо використовувати підготовлене монологічне мовлення як засіб навчання читанню в рамках оволодіння професійно-орієнтованим спілкуванням на основі текстів професійно-орієнтованих статей. З метою підтвердження даного висновку на практиці тексти статей туристичного спрямування були використані нами при навчанні професійно-орієнтованого спілкування іноземною мовою. Використання автентичних іншомовних текстів фахового спрямування сприяє підвищенню професійно-когнітивної активності студентів, створенню позитивної мотивації до вивчення іноземних мов, ознайомленню майбутніх фахівців з сучасною термінологією туристичної індустрії.

Література

1. Барабанова Г.В. Методика навчання професійно-орієнтованого читання у немовному ВНЗ/Г.В. Барабанова. – К.: Фірма “ІНКОС”, 2005. – 315с.
2. Галицька М. М. Формування у студентів вищих навчальних закладів сфери туризму готовності до іншомовного спілкування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / Галицька М. М. – К., 2007. – 20 с.
3. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. вид.: д-р пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
4. Серова Т.С. Профессионально-ориентированное чтение как компонент профессиональной деятельности и его основные функции // Виды речевой деятельности в системе профессионально-ориентированного обучения на иностранном языке в вузе. — Пермь: Изд-во ПГУ им. М. Горького, 1986. — С. 6-11.
5. Gilmour M. Lexical knowledge and reading in Papua New Guinea / M. Gilmour, S. Marshal. – English for Specific Purposes. – 1993. – Vol. 12(2). – P. 145–157.